

Klausen berører kun sporadisk den ungarske nationalisme. Det er ellers et virkelig sprængfarligt element i ungarsk politisk kultur, som sagtens kunne udgøre et kapitel for sig. Klausen er tilbøjelig til at anskue nationalismen som et overvejende historisk fænomen på eliteniveau. Men ikke mindst det ungarske sprog i den eksklusive finsk-ugriske gruppe har gjort sit til, at ungarerne - høj som lav - måtte opfatte sig som noget særligt. Siden St. Stephans rige omkring år 1000 har der været grundlag for en ungarsk nationalstatslig bevidsthed.

De afsluttende syntetiserende kapitler opererer med scenarier fremfor konklusioner. Grundtonen er pessimistisk (for pessimistisk måske) med kun svage antydninger af håb. Klausen diskuterer her de intellektuelles rolle, skellet mellem land og by og den økonomiske omstilling, der får nogle syrlige kommentarer med på vejen.

Klausen skriver som nævnt ikke udelukkende for et akademisk publikum, men i lige så høj grad for den almindelige læser. Det lykkes ikke helt, navnlig ikke i det teoretiske afsnit. Klausen er alt andet end tør, men der sniger sig for megen faglig indforståethed og jargon ind ("paternalisme", "magyarisering", "opmærksomhedstærskel"). Sprogrøgtene med sarte nerver bør holde sig væk! I og med, at det ikke er en politologisk analyse af politisk kultur, optræder der ikke typologier i stil med "parochial" vs. "participant political culture". Hvad værre er, leder man forgæves efter en sammenfattende karakteristik af den ungarske politiske kultur i den nuværende brydningstid. Som nævnt tør Klausen heller ikke bruge sin forklaringsmodel - underudvikling - for alvor, vel sagtens for ikke at lægge sig ud med ungarerne. Trods disse indvendinger fortjener bogen udbredelse på grund af det originale materiale og de provokerende synspunkter, den trods alt rummer.

Mette Skak
Institut for Statskundskab

Mogens Herman Hansen, *Hvad er en politiker og hvem er politikere? Et essay om politikerbegrebet i dagens Danmark*, København: Historisk-filosofiske Meddelelser 65. Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, Munksgaard, 1992, 69 s.

Det er en lille vægtig bog om begrebet politiker, som Mogens Herman Hansen (MHH) har begået. Spørgsmålene er enkle: Hvad er en politiker? Og hvem er de politikere, som vi ser skævt til, eller op til, eller hen til, eller gennem fingre med? Men forfatteren er ude efter dels en (intentionel) definition, der angiver kriterierne for, hvad der falder ind under begrebet "politiker" og dels en (eks-tensionel) definition, der peger de mennesker ud, som kan siges at være politikere.

Klausen berører kun sporadisk den ungarske nationalisme. Det er ellers et virkelig sprængfarligt element i ungarsk politisk kultur, som sagtens kunne udgøre et kapitel for sig. Klausen er tilbøjelig til at anskue nationalismen som et overvejende historisk fænomen på eliteniveau. Men ikke mindst det ungarske sprog i den eksklusive finsk-ugriske gruppe har gjort sit til, at ungarerne - høj som lav - måtte opfatte sig som noget særligt. Siden St. Stephans rige omkring år 1000 har der været grundlag for en ungarsk nationalstatslig bevidsthed.

De afsluttende syntetiserende kapitler opererer med scenarier fremfor konklusioner. Grundtonen er pessimistisk (for pessimistisk måske) med kun svage antydninger af håb. Klausen diskuterer her de intellektuelles rolle, skellet mellem land og by og den økonomiske omstilling, der får nogle syrlige kommentarer med på vejen.

Klausen skriver som nævnt ikke udelukkende for et akademisk publikum, men i lige så høj grad for den almindelige læser. Det lykkes ikke helt, navnlig ikke i det teoretiske afsnit. Klausen er alt andet end tør, men der sniger sig for megen faglig indforståethed og jargon ind ("paternalisme", "magyarisering", "opmærksomhedstærskel"). Sproggrøttere med sarte nerver bør holde sig væk! I og med, at det ikke er en politologisk analyse af politisk kultur, optræder der ikke typologier i stil med "parochial" vs. "participant political culture". Hvad værre er, leder man forgæves efter en sammenfattende karakteristik af den ungarske politiske kultur i den nuværende brydningstid. Som nævnt tør Klausen heller ikke bruge sin forklaringsmodel - underudvikling - for alvor, vel sagtens for ikke at lægge sig ud med ungarerne. Trods disse indvendinger fortjener bogen udbredelse på grund af det originale materiale og de provokerende synspunkter, den trods alt rummer.

Mette Skak
Institut for Statskundskab

Mogens Herman Hansen, *Hvad er en politiker og hvem er politikere? Et essay om politikerbegrebet i dagens Danmark*, København: Historisk-filosofiske Meddelelser 65. Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, Munksgaard, 1992, 69 s.

Det er en lille vægtig bog om begrebet politiker, som Mogens Herman Hansen (MHH) har begået. Spørgsmålene er enkle: Hvad er en politiker? Og hvem er de politikere, som vi ser skævt til, eller op til, eller hen til, eller gennem fingre med? Men forfatteren er ude efter dels en (intentionel) definition, der angiver kriterierne for, hvad der falder ind under begrebet "politiker" og dels en (eks-tensionel) definition, der peger de mennesker ud, som kan siges at være politikere.

Problemet om, hvad en politiker er, meldte sig for MHH, der er filolog og historiker, i forbindelse med forskning i det athenske demokrati. Var der en gruppe mennesker i Athen i klassisk tid, som med rimelighed kan kaldes politikere? For selv om vort "politiker" er afledt af det græske ord politikos, så bruges det ord aldrig i politiske og historiske tekster om de græske borgere, der trådte frem på athenske folkeforsamlinger som talere eller forslagsstillere. Spørgsmålet kan ikke besvares uafhængigt af hvad vi i dag forstår ved en politiker.

I ordbøger findes "politiker" i reglen ikke som stikord, og selv om ordet er ved at finde ind i samfundsvidenskabelig faglitteratur, og efterhånden ofte bruges i forskellige opinionsundersøgelser, så er politikerbegrebet (hvis man undertager et enkelt foredrag af Max Weber fra 1919) ikke søgt defineret og har tilsyneladende (endnu) ikke vundet fodfæste som fagudtryk.

MHH har så ad to spor søgt at klarlægge, hvad en politiker er, og hvem der kan siges at være politiker, nemlig (a) ved at spørge Christiansborgpolitikere (en gruppe som i hvert tilfælde må forventes at falde inden for en definition af "politiker" i dagens Danmark) og (b) ved at studere brugen af ordet politiker på nudansk. Desuden udredes undervejs (c) ordets historie.

Alle 179 folketingspolitikere blev i juni 1982 på et lille spørgeskema spurgt (A) Hvad er en politiker? og (B) Hvem er politikere?. 61 tog sig tid til at svare og 30 besvarelser er gengivet i bogen. Politikerne har taget opgaven alvorligt, men besvarelserne er nu ikke uden humor, som når Mogens Glistrup svarer, at en politiker er en person, som vil gavne sit lands fremtid, og at alle, der elsker deres børn og børnebørn er politikere. Og ifølge Bertel Haarder er politikere personer med "stor udfoldelsestrang, med næsten sygelig trang til at præge omverdenen, især de menneskelige relationer, og med reduceret evne til at se i øjnene, at de måske har levet forgæves."

MHH identificerer og diskuterer ti forskellige - og i en vis udstrækning modstridende - kriterier, som indgår i politikernes definitioner og på den baggrund identificeres fire forskellige definitioner på en politiker (pp. 29f):

(i) Den "brede" definition: En politiker er en person, der deltager aktivt i politik, og alle de personer, der deltager aktivt i politik, er politikere, når de gør det. Politikere omfatter altså: vælgere, demonstrationsdeltagere, læserbrevsskribenter, medlemmer af en græsrodsbevægelse eller et politisk parti, journalister, lobbyister, funktionærer i de politiske partiers sekretariater og vælgerorganisationer, ledere og funktionærer i de større græsrodsbevægelser, alle interesseorganisationernes formænd og tillidsrepræsentanter samt ministre, medlemmer af folketinget, amtsråd, kommunalbestyrelser og EF-parlamentet. Dertil ambassadører og embedsmænd, der medvirker i den politiske beslutningsproces, dommere og advokater, der medvirker i politiske sager.

(ii) Den "snævre" definition: En politiker er en folkevalgt beslutningstager, udpeget lokalt eller på landsplan. Landspolitikerens beskæftiger sig professionelt med politik og på en partimæssig baggrund. Lokalpolitikeren har for det meste politik som bibeskæftigelse, og behøver ikke nødvendigvis at være knyttet til et bestemt politisk parti. Politikere er medlemmerne af folketinget, amts-

råd, kommunalbestyrelser og EF-parlamentet. Envidere er alle ministre politikere (uanset om de er medlemmer af folketinget) og i hvert fald for landpolitikernes vedkommende regnes også de nominerede kandidater i landets 103 valgkredse for politikere

(iii) Defineret ved "profession": I forlængelse af Max Webers "Berufspolitik" (og med belæg i enkelte politikervar) kan man bestemme en politiker som en person, der beskæftiger sig professionelt med politik. Definitionen udelukker en lang række af dem, som er inkluderet i den "brede" definition, men medtager væsentligt flere end den "snævre". Politikere bliver nu: ministre, medlemmer af folketinget, amtsråd, kommunalbestyrelser og EF-parlamentet, journalister, lobbyister, funktionærer i de politiske partiers sekretariater og vælgerorganisationer, ledere og funktionærer i de større græsrodsbevægelser, samt alle interesseorganisationers formænd og tillidsrepræsentanter. Desuden ambassadører, embedsmænd samt dommere og advokater som beskrevet ovenfor.

(iv) Defineret ved "(leder)type": En politiker er en ledertype, der søger magt ved at formulere synspunkter, agitere for dem og forhandle for at få dem gennemført. Politikere er alle de ovennævnte, for så vidt som de beklæder eller stræber efter at beklæde en lederstilling, men dels også alle ledere i den private sektor, for så vidt som de betjener sig af de samme midler, som de politiske ledere.

Alle folketingsmedlemmernes besvarelse koncentrerede sig om de to første definitioner. Næsten lige mange er tilhængere af den brede og den snævre definition, og der er ifølge MHH intet mønster, der hænger sammen med partipolitiske tilhørsforhold. Men hvordan svarer nu disse fire definitioner til brugen af ordet politiker på nudansk.

Her er datagrundlaget Dansk Sprognævns seddelsamling, der går tilbage til 1955, og som er en oversigt over alle de sammenhænge, hvor ordet politiker optræder, dvs. indgår som forled eller efterled. Det ret omfattende materiale kategoriseres i 14 grupper og analysen leder frem til følgende konklusioner: For det første bruges ordet politiker i dagligsproget i to markant forskellige betydninger: (a) Person, der bestrider et offentligt hverv (professionel). En politiker er en person, der beskæftiger sig med politik, i reglen professionelt og på en partimæssig baggrund og det er primært folkevalgte beslutningstagere. (b) Menneske- og persontype. En politiker er en smidig og velformuleret person, som ved overtalelse, forhandling og kompromis søger at fremme sine egne og sin gruppes idéer og interesser.

Som MHH påpeger, så muliggør disse forskellige betydningslag, at en leder af en interesseorganisation godt kan være politiker på fuld tid (forhandle, formulere, varetage interesser) uden at være politiker (partimæssig baggrund, folkevalgt beslutningstager). For det andet, så er den "snævre" definition af politiker i overensstemmelse med dagligdags sprogbrug. Alle led i den definition (se ovenfor) har fundet ind i almindelig sprogbrug. For eksempel møder vi ofte i skrift og tale udtrykket "de folkevalgte politikere". Politiker bruges også i almindeligt sprogbrug synonymt med de mennesker, som denne definition

peger ud: Ministre, folketingsmedlemmer, kommunalbestyrelsesmedlemmer, osv. For det tredje, så er folketingspolitikernes "brede" definition af "politiker" ikke i overensstemmelse med gængs sprogbrug. Politikerne modstilles i reglen befolkningen, vælgerne, alle de grupper, som politikerne skal fatte beslutninger om (landmænd, embedsmænd osv.), demonstrationsdeltagere, menige medlemmer af de politiske partier, amts- og kredsformænd, medlemmer af partiernes sekretariater, partifunktionærer, organisationsledere, lobbyister, eksperter og sagkyndige, embedsmænd, diplomater og journalister.

Mogens Herman Hansens bog er velskrevet, stofmættet og afrundet. Med afdækningen af de mange betydningslag i begrebet "politiker", de mange dimensioner i definitionen samt den skiftende valorisering peger den på kompleksiteten og paradokserne i hvervet. Projektet er ikke at finde frem til den "rigtige" definition af begrebet politiker, men snarere at vinde større sensitivitet overfor forskellige betydninger og brug af begrebet. Bogen er således en påmindelse om, at (tilsyneladende samme) ting kan betyde noget ganske forskelligt for forskellige mennesker. Politikere (og forskere) gør klogt i ikke at antage, at folk strukturerer verden som de selv gør.

Nogle af politikerne blev - formoder MHH - da de skulle definere "politiker", fanget i den tankefigur, at en politiker må være en person, der beskæftiger sig med politik, og da grænsen imellem, hvad der er politisk og andet, ikke lader sig trække, så bliver svaret på, hvem der er politiker nemt, at det er alle dem, som deltager aktivt i politik. MHH finder, at der kunne være mange gode grunde til at bruge ordet politiker sådan. Men MHH påpeger, at brugen ville være i strid med gængs opfattelse og sprogbrug (man kunne måske tilføje, at hvis "politiker" skal forstås så bredt, hvad betyder "borger" så).

Hvad mon samfundsforskerne er fanget i? Politik er som bekendt ofte af forskere defineret som "fastsættelse og fordeling af værdier med gyldighed for samfundet".

Torben Jensen
Institut for Statskundskab

Bent Greve, *Væksten i de offentlige udgifter*, København: Akademisk Forlag, 1992, 242 s., kr. 228,00.

Forklaringer på væksten i de offentlige udgifter i OECD-landene har i et par årtier været "big business" indenfor økonomi og politologi. Den forskningsmæssige interesse afspejler naturligt nok den stærke politiske interesse for emnet. Bent Greves undersøgelse af årsager til væksten i de offentlige udgifter i Danmark efter 1970 er et sympatisk forsøg på at fange nogle vækstforklaringer, som dækker hele denne periode.

Bogens bedste afsnit er afgrænsningsdiskussionen i kapitel 2 og præsentationen af vækstforklaringer i det følgende kapitel. Ingen af kapitlerne er lydefri: